

Pozsony, 1968. december 15. A Csemadok KB nyilatkozata, amelyben reményét fejezi ki, hogy a jövőben sor kerül a nemzetiségi alkotmánytörvényből kimaradt tételek pótlására, egyúttal állást foglal a Matica slovenskának a nemzetiségi jogok korlátozására irányuló törekvéseivel szemben.

A CSEMADOK KB NYILATKOZATA

A CSEMADOK Központi Bizottsága 1968. december 15-i ülésén megtárgyalta a Csehszlovák Szocialista Köztársaság Nemzetgyűlésének a nemzetiségek államjogi helyzetéről szóló 144/1968 számú alkotmánytörvényét. Egyértelműen arra a következtetésre jutott, hogy bár az alkotmánytörvény adós maradt a nemzetiségeket megillető, a CSKP akcióprogramjában leszögezett elvek következetes érvényesítésével, ennek ellenére olyan vívmány, mely a magasabb szintű társadalmi kibontakozás alapjául szolgálhat.

50 éves kisebbségi létünk, évekig tartó jogfosztottságunk és évtizedekre nyúló hátrányos jogi helyzetük nyomasztó tapasztalataiból kiindulva, tudatosítjuk annak jelentőségét, hogy Csehszlovákia nemzeti minden külső kényszerítő erő hatása nélkül döntöttek úgy, hogy a CSKP akcióprogramja nemzetiségekre vonatkozó tételeinek egy részét az állam alaptörvényébe, az alkotmányba foglalják.

A köztársaság fennállása óta első ízben történt meg, hogy az alkotmány sáncai közé, mint államalkotók bekerültek a nemzetiségek. Ennek jelentőségét elsősorban abban látjuk, hogy az állampolgároknak kijáró egyedi-egyéni jogok elismerése mellett az alkotmány a nemzetiségek, mint társadalmi alakulatok *k o l l e k t í v* jogait is elismeri. Ez más szóval annyit jelent, hogy a nemzetekkel együtt a nemzetiségek is az államhatalom részesei, az államakarat megtestesítői. E jogok konkretizálását biztosító nemzetiségi képviselői és végrehajtó szervek felállítását a Nemzetgyűlés a nemzeti törvényhozó szervekre bízta. Az általános emberi jogokból eredő szabadságjogok, valamint a nemzetiségi jogok (az anyanyelv használata, a nemzetiségi oktatásügy és kultúra fejlesztése, a hírközlő eszközök használata és a szervezetbe tömörülés joga) biztosításával, valamint az elnemzetlenítés³²² megtiltásával az alkotmánytörvény azokat a problémákat kezdte megoldani, amelyekért a CSKP az első köztársaságban is harcolt.

Örömről és meglepődésünkre szolgál, s büszkeséggel tölt el bennünket, ha a CSEMADOK KB 1968. március 12-i állásfoglalása és az ebben foglalt javaslataink az alkotmánytörvény megfogalmazásában a nemzetiségi kérdés megoldásában támpontul és segítségül szolgáltak.

Erkölcsi és állampolgári kötelességünknek tartjuk ugyanakkor azt is, hogy az alkotmánytörvény jelentősége tudatosítása mellett kijelentsük, sajnálatosnak és a jövőben az új alkotmány kidolgozásakor pótlandónak tartjuk azokat az alapvető tételeket, melyek a vitára előterjesztett – és így közismertté vált – alkotmánytörvény-javaslatból kimaradtak. Elsősorban azokra az alapelvekre gondolunk itt, melyek a CSKP akcióprogramjából kiindulva kimondták a nemzetiségek teljes politikai, gazdasági és kulturális egyenjogúságát; a nemzetiségi szerveknek azt a jogát, hogy a sajátos nemzetiségi kérdések

322 Helyesen: elnemzetietlenítés.

ben önállóan és az öngazgatás elvei alapján döntsenek; valamint az arányos képviselő jogát a választott szerveken kívül a végrehajtó szervezetekben is.

Kötelességünknek tartjuk, hogy ismételten felhívjuk a párt Központi Bizottságának és a kormánynak a figyelmét arra, hogy ezeknek az alapvető elveknek az elismerése és érvényesítése nélkül a nemzetiségi kérdés megoldása sok vonatkozásban továbbra is csak félmegoldásokra kárhuztatott. Az alkotmánytörvény egyes elveit részletező törvények gyors kidolgozása és az e jogok biztosítására szolgáló intézmények és közigazgatási szervek felállítása nélkül a nemzetiségek élete – a szocialista demokrácia eszméi megvalósításával és a nemzetiségi kérdés marxista-leninista alapon történő megoldásával összeegyeztethetetlenül – az egyéni jóakarattól és szubjektív döntésektől függ.

Kötelességünknek tartjuk ugyanakkor, hogy e helyütt állást foglaljunk azokkal a helytelen törekvésekkel szemben is, melyek az utóbbi időben ismét elszaporodnak. Gondolunk itt a Matica slovenská szervezetei részéről megnyilvánuló, a nemzetiségek alapvető jogait korlátozni akaró szándékokra, melyek különösen az 1968. november 16–17-i magastátrai munkaértekezleten elfogadott határozatban³²³ tükröződnek a legkiválóbban.

Egyértelműen és ismételten kijelentjük, hogy a csehszlovákiai magyarság nagyra becsüli a Matica slovenskának a szlovák irodalom és kultúra fejlesztése, a nemzeti öntudat ápolása érdekében kifejtett több mint egy évszázados tevékenységét. Ezt a meggyőződésünket azzal is bizonyítottuk, hogy a Matica slovenská délvidéken alakuló szervezeteinek a CSEMADOK együttműködést kínált fel a Dél-Szlovákia kulturális felemelkedése és népeink közeledése és megértése érdekében kifejtendő tevékenységéhez. Sajnálattal kell tudomásul vennünk, hogy egyesek részéről a megértés helyett a nemzeti elfogultságot tükröző és a nemzeti kizárólagosságot érvényesítő törekvések jutnak szóhoz, s eddig megvolt jogainknak is a csorbítását követelik. Ez a magatartás – véleményünk szerint – összeegyeztethetetlen nemcsak az alkotmánnyal, hanem az 1968. október 27-én kelt 144. számú alkotmánytörvénnyel, valamint a Nemzeti Front politikájával. A magunk részéről a leghatározottabban tiltakozunk az ilyen megnyilvánulások ellen s visszautasítjuk azokat a törekvéseket, melyek közvéleményt teremtve erkölcsi nyomást kívánnak gyakorolni a párt- és állami tisztségeket betöltő személyekre, azzal a céllal, hogy a nemzetiségi jogok biztosítását akadályozzák.

Népeink és hazánk, a szocialista Csehszlovákia alapvető, az egységet erősítő érdeke szempontjából egyetlen lehetőséget ismerünk: a közeledést, a megértést. Ennek pedig alapvető feltétele: a kölcsönös megbecsülés és a népeket megillető elidegeníthetetlen jogok tiszteletben tartása.

Végezetül szeretnénk hangsúlyozni, a CSEMADOK szervezetek és a csehszlovákiai magyarság egyértelműen támogatja a CSKP és az SZLKP Központi Bizottsága, személy szerint dr. Husák elvtársnak, a nemzetiségi kérdés rendezésére tett törekvéseit. Meggyőződésünk, a nemzetiségi kérdés igazságos rendezése konkrétumokat követel, az alkotmánytörvény alapelvei következetes és nagyvonalú megvalósítását. Ez lehet népünk erkölcsi-politikai egységének igazi erősítője és a hazaszeretet forrása. S ezek teljes mértékben egybeesnek a szocialista elvekkel, a CSKP célkitűzéseivel, továbbá nemzetaink és nemzetiségeink egységet, közeledést munkáló legsajátabb törekvéseivel.

Új Szó, 1968. december 16. 2. p.

323 Lásd a 74. sz. dokumentumot.

Pozsony, 1969. december 16. Az Új Szó tudósítása a Csemadok KB december 14–15-i üléséről, amely az elfogadott nemzetiségi alkotmánytörvény értékelésével és megvalósításának lehetőségeivel foglalkozott, s 1969 márciusára halasztotta a rendkívüli országos közgyűlés megtartását.

Ülésezett a CSEMADOK Központi Bizottsága
LEGYÜNK ALKOTÓI A POLITIKAI ÉS A TÁRSADALMI ÉLETNEK

(T u d ó s í t ó n k t ő l) – Szombaton és vasárnap Bratislavában ülést tartott a CSEMADOK Központi Bizottsága. Az ülés napirendjén a CSKP Központi Bizottsága novemberi plénumán³²⁴ elfogadott javaslatból a CSEMADOK-ra háruló feladatok, a helyi szervezetek és járási küldöttválasztó közgyűlések lefolyásáról szóló beszámoló és a programtervezethez beérkezett észrevételek ismertetése, illetve a CSEMADOK március 12-i állásfoglalása alapján végzett munkáról szóló beszámoló szerepelt.

Az első napirendi ponthoz Dobos László, a CSEMADOK országos elnöke tartott beszámolót, a másodikhoz Varga Sándor titkár, a harmadikhoz pedig dr. Szabó Rezső vezető titkár. A küldöttválasztó közgyűlésekről szóló beszámoló kiemelte, hogy a szervezetek problémáin kívül behatóan foglalkoztak a nemzetiségi kérdés megoldásával. A helyi szervezetek és járási konferenciák egyöntetű támogatásukról biztosították a CSEMADOK Központi Bizottságát. Megtudhattuk továbbá azt is, hogy a CSEMADOK programtervezete kedvező visszhangra talált, s támogatják a szervezeti élet korszerűsítésére tett törekvéseket.

A Központi Bizottság tagjai érdeklődéssel hallgatták meg Dobos László beszámolóját, aki a CSKP KB novemberi ülése határozatai alapján a CSEMADOK-ra háruló feladatokat elemezte. Ennek kapcsán szólt a nemzetiségi törvény elfogadásáról is.

„Hosszú hónapok küzdelme, várakozása, időt és erőt őrölt vitái után eredményekről is szólhatunk... Október végén jóváhagyták a nemzetiségekről szóló alkotmánytörvényt. Igaz, elképzeléseinkhez képest kompromisszum, és jelentős tételeiben is kompromisszum az elfogadott törvény – mondotta Dobos László, majd így folytatta: Ennek ellenére azonban eredmény, olyan vívmány, amely minőségileg és történelmileg magasabb szintű társadalmi kibontakozás alapjául szolgálhat.”

A továbbiakban kiemelte, hogy az elkövetkezendő hónapok szívós munkája alapján telítődhet csak a törvény étellel. Ugyanakkor bírálólólag szólt arról, hogy a törvény realizálása – saját hibánkon kívül – lelassult. Hangsúlyozta, szükség van arra, hogy a közvélemény továbbra is érdeklődéssel kísérje a kérdés megoldását, a sajtó pedig rendszeresen tájékoztassa a közvéleményt az ügy alakulásáról. Elismeréssel szólt az SZNT Nemzetiségi Bizottsága megalakulásáról, bár az eredeti elképzelés nem vegyes bizottsággal, hanem a nemzetiségeket képviselő testülettel számolt. Az SZNT Nemzetiségi Titkársága is megkezdte november elején tevékenységét, és munkájának már azóta is kimutatható nyomai vannak.

324 A CSKP KB-nak a pártvezetésen belüli szovjetbarát irányzat tényérését hozó 1968. november 14–17-i ülése meghirdette a „normalizáció” programját, elhatárolódott a január utáni politika „negatív elemektől”, s határozatban mondta ki a „szocialistaellenes erők” leleplezésének szükségességét.